

14. marts 2024
Dok.nr.: 745859

**NOTAT OM AFGIVELSE AF INDLÆG I KLAGESAG NR. 46571/22
ABDULAAL NASER M.FL. MOD DANMARK VED DEN EUROPÆISKE
MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOL (GREEN DESERT-SAGEN)**

Forsvarsministeriet blev ved Højesterets dom af 31. maj 2022 frifundet i den såkaldte Green Desert-sag. Sagen var anlagt af 23 irakere med påstand om, at Forsvarsministeriet var ansvarlige for, at irakerne var blevet udsat for tortur eller inhuman behandling af irakiske myndigheder i forbindelse med en irakisk/dansk/britisk militæroperation ("Operation Green Desert") i Irak i 2004.

Ved brev af 22. september 2023 fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) til Udenrigsministeriet har EMD oplyst, at de pågældende irakere (Klagerne) har indbragt sagen for EMD, og EMD har anmodet den danske regering om bemærkninger i sagen. Klagerne har for EMD påstået krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 3 (om tortur og anden inhuman behandling), idet Danmark havde jurisdiktion efter EMRK artikel 1 (om jurisdiktion) i forbindelse med Operation Green Desert. Klagerne har desuden påstået krænkelse af EMRK artikel 6 (om retten til retfærdig rettergang) og artikel 13 (om adgang til effektive retsmidler) i forbindelse med sagens behandling ved de danske domstole.

EMRK artikel 1 har følgende ordlyd:

"De høje kontraherende parter skal sikre enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, som er nævnt i denne konventions afsnit I."

EMRK artikel 3 har følgende ordlyd:

"Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf."

EMRK artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

"Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller"

den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser.”

EMRK artikel 13 har følgende ordlyd:

“Enhver, hvis rettigheder og friheder efter denne konvention er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler herimod for en national myndighed, uanset om krænkelsen er begået af personer, der handler i embeds medfør.”

Ved brev af 9. oktober 2023 har EMD stillet følgende spørgsmål til parterne:

*“1. Did the facts of which the applicants complain in the present case fall within the jurisdiction of Denmark (see, for example, *Al-Skeini and Others v. the United Kingdom* [GC], no. 55721/07, §§ 132-137, ECHR 2011; *Belozorov v. Russia and Ukraine*, no. 43611/02, §§ 83 to 89, 15 October 2015)?*

2. Have the applicants been subjected to treatment in breach of Article 3 of the Convention and for which the Danish State was responsible?

3. Did the applicants have a fair hearing in the determination of their civil rights and obligations, in accordance with Article 6 § 1 of the Convention?

4. Was the length of the proceedings in the present case in breach of the “reasonable time” requirement of Article 6 § 1 of the Convention?

5. Did the applicants have access to a court, under Article 6 of the Convention, and an effective domestic remedy at their disposal for their complaint under Article 3, as required by Article 13 of the Convention?”

Ved brev af 22. september 2023 gav EMD indledningsvist Danmark en frist til 15. december 2023 til at afsøge muligheden for at indgå forlig. Forsvarsministeriet, Justitsministeriet og Udenrigsministeriet anså ikke sagen for egnet til at blive løst ved forlig, hvilket blev meddelt EMD ved brev af 15. december 2023 fra Udenrigsministeriet.

Ved brev af 4. januar 2024 anmodede EMD om regeringens skriftlige bemærkninger i sagen senest den 3. april 2024.

Ved breve af 22. december 2023 og 29. januar 2024 har hhv. Frankrig og Norge anmodet EMD om tilladelse til at intervenere i sagen. EMD har ved breve af 18. januar 2024 og 2. februar 2024 imødekommet anmodningerne, og Frankrig og Norge forventes derfor at afgive skriftlige bemærkninger i sagen.

Baggrund om klagesagen

I 2011 anlagde 23 irakere i alt fem sager mod Forsvarsministeriet vedrørende Operation Green Desert, der fandt sted i 2004. Sagerne blev af Østre Landsret afvist i 2013, idet sagsøgernes advokat udeblev fra et retsmøde, og Højesteret stadfæstede denne beslutning i 2014.

Sagerne blev anlagt på ny i 2014. Landsretten besluttede herefter at udskille spørgsmål om forældelse til særskilt behandling, og landsretten afsagde kendelse herom den 22. august 2016. Herefter behandlede landsretten sagsøgernes krav om tortgodtgørelse, og under hovedforhandlingen, som strakte sig over 52 retsdage, afgav 76 personer forklaring.

Ved Østre Landsrets dom af 15. juni 2018 blev Forsvarsministeriet fundet medansvarlig for irakiske myndigheders inhumane behandling af 18 irakere, der var tilbageholdt af irakiske myndigheder i et irakisk fængsel i Basra-provinsen i Irak i forbindelse med Operation Green Desert.

Landsretten fandt, at Forsvarsministeriet eller de danske styrker burde have vidst, at de tilbageholdte irakere var i reel risiko for at blive udsat for inhuman behandling under den videre efterforskning i irakiske styrkers varetægt. Landsretten begrundede særligt dette med, at der i Basra-provinsen dengang var en "generel risiko" for at blive udsat for mishandling, hvis man befandt sig i irakiske styrkers varetægt.

Forsvarsministeriet og de fem irakere, der ikke fik tilkendt tortgodtgørelse, ankede dommen til Højesteret. Ved dom af 31. maj 2022 frifandt Højesteret Forsvarsministeriet.

Højesteret fandt, at danske myndigheder ikke på noget tidspunkt havde jurisdiktion over irakerne, og at danske myndigheder allerede af den årsag ikke havde krænket EMRK artikel 3. Højesteret bemærkede i den forbindelse, at Operation Green Desert foregik efter, at suveræniteten over Irak var overdraget til den midlertidige irakiske

regering. Højesteret fandt, at de danske styrker ikke havde kommando over de irakiske militær- og politistyrker, samt at de danske styrker ikke havde tilbageholdt irakerne, og således ikke overdrog dem til irakiske styrker, ikke i øvrigt havde dem i deres varetægt, og efter den opgave, de var tildelt i operationen, ikke havde operativ kontrol over, hvem de irakiske styrker selv tilbageholdt. Højesteret fandt herudover, at det måtte lægges til grund, at de irakiske styrker havde den fulde kontrol med operationen.

Højesteret fandt hertil, at de påståede overgreb på irakerne havde fundet sted på en irakisk politistation i britisk ansvarsområde, efter at britiske styrker havde overgivet dem til irakiske myndigheder.

Højesteret fandt desuden, at der under disse omstændigheder ikke var en pligt for de danske myndigheder til at iværksætte yderligere initiativer end gjort. Højesteret fandt desuden, at der ved Forsvarets Auditørkorps' tre efterfølgende undersøgelser samt sagens behandling i landsretten og i Højesteret var gennemført undersøgelser af sagen, som levede op til kravene herom i EMRK artikel 3.

Regeringens besvarelse

I regeringens processkrift til EMD argumenteres der indledningsvist for, at klagen for så vidt angår den påståede krænkelse af EMRK artikel 6, stk. 1, om retten til en retfærdig rettergang inden en rimelig tid, bør afvises efter EMRK's artikel 35, stk. 1, idet klager ikke har udtømt de nationale retsmidler. Klagerne har ikke påberåbt sig retsplejelovens § 152 a under sagens behandling ved de danske domstole. Efter retsplejelovens § 152 a kan en part forlange, at retten fastsætter tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er nødvendigt på grund af kravet i EMRK artikel 6 om behandling af sagen inden for en rimelig frist.

Regeringen gør i processkriftet herefter – og med henvisning til regeringens øvrige argumenter i sagen – gældende, at klagen i sin helhed er åbenbart ubegrundet, og at klagen af den grund skal afvises efter EMRK's artikel 35, stk. 3, litra a.

Fsva. spørgsmålet om jurisdiktion efter EMRK artikel 1 gør regeringen – og med henvisning til bevisførelsen i sagen som beskrevet i Højesterets begrundelse, herunder om de danske styrkers rolle i operationen, hvor de alene dannede en ydre ring om operationen – gældende, at danske myndigheder ikke på noget tidspunkt havde jurisdiktion over de pågældende irakere.

På den baggrund gøres det gældende, at der ikke er sket en krænkelse af EMRK artikel 3, allerede fordi danske myndigheder ikke havde jurisdiktion.

Herefter gøres det i processkriftet gældende, at der under alle omstændigheder ikke er sket en krænkelse af artikel 3 for hvilken Danmark er ansvarlig, idet danske styrker – som lagt til grund efter bevisførelsen – ikke har udsat irakerne for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende behandling. Det gøres desuden gældende, at beslutningen om at deltage i operationen hvilede på sædvanligt efterretningsmæssigt grundlag og at de danske styrker ikke kendte til eller burde have kendt til en reel risiko for at civile irakere ville blive udsat for tortur og inhuman behandling, hvis de befandt sig i de irakiske politio- og sikkerhedsstyrkers varetægt i november 2004 i Basra-provinsen.

Angående kravet efter EMRK artikel 3 om at undersøge påståede krænkelse af EMRK artikel 3 gøres det gældende, at de påståede krænkelse er blevet grundigt undersøgt ved tre undersøgelser foretaget af Forsvarets Auditørkorps samt ved de danske domstoles omfattende undersøgelser og grundige behandling af sagen.

For så vidt angår den påståede krænkelse af EMRK artikel 6 om retten til retfærdig rettergang gør regeringen gældende, at der ved sagens behandling ved de danske domstole ikke er sket en krænkelse. Det fremhæves, at klagerne havde adgang til at anlægge sag og få deres sag behandlet, at klagerne blev givet fri proces, samt at sagen blev behandlet i overensstemmelse med retsplejelovens regler, herunder om bevisførelse, afgivelse af forklaring for retten, berømmelse af et stort antal retsdage med mulighed for de civile irakere til at præsentere deres sag, afbeskikkelse og beskikkelse af ny advokat for sagsøgerne mv.

Regeringen gør desuden gældende, at der ikke er sket en krænkelse af EMRK artikel 6 om adgang til retfærdig rettergang indenfor en rimelig tid. Regeringen fremhæver hertil sagens juridiske, faktuelle og processuelle kompleksitet samt klagerens procesførelse som begrundelse for sagsbehandlingens længde.

Endelig afviser regeringen i processkriftet, at der er sket en krænkelse af EMRK artikel 13 om adgangen til effektive retsmidler. Regeringen fremhæver, at klagerne havde adgang til at anlægge sag ved de danske domstole, at behandlingen ved de danske domstole er sket i overensstemmelse med EMRK artikel 6, og at de påståede krænkelse er blevet grundigt undersøgt.